

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ

ДОЦ. Д-Р ТОНИ ТРАЙКОВ

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационния труд на докторанта Михаела Илиева Георгиева на тема „Тенденциите в заетостта и безработицата в Североизточния район за планиране от ниво 2 след 1989 година”, за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР” по професионално направление 4.4 „Науки за земята” (География на населението и селищата) към катедра „Регионално развитие” с научен ръководител доц. д-р Кл.Найденов.

Рецензент: проф. д-р Христо Нейков Каракашев

Основание за рецензията: Заповед № РД 38-710/18.12.2018г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” проф. д-р Атanas Герджиков за определяне на Научното жури и Решение от първото заседание на Научното жури за провеждане на защита на докторската дисертация на Михаела Георгиева

Уважаеми г-н Председател,

Уважаеми членове на Научното жури,

Рецензията на дисертацията на г-жа Михаела Георгиева е изготвена съгласно законовите изисквания (ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“)

I. Данни за докторанта

Г-жа Михаела Георгиева е родена на 28.03.1991 г. Средното си образование завършва с отличен успех в СОУ „В.Левски“ в гр.Дулово. През периода 2012-2016г. завършва в УНСС магистратура по „Публична администрация“ с отличен успех. През периода 2016-2018г. е редовен докторант в СУ „Св. Климент Охридски“, ГГФ, катедра „Регионално развитие“. Михаела Георгиева има много добра езикова подготовка. Владее писмено и говоримо руски и английски език. Има и отлична компютърна подготовка.

II. Данни за процедурата

Съгласно законовите изисквания са приложени следните документи: дисертационен труд, автореферат, заповед № РД 20-234 на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“ за зачисляване на редовна докторантура на Михаела Георгиева, заповед № РД 20-1974/13.12.2018г. на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“ за предсрочно отчисляване на г-жа Михаела Георгиева с право на защита, заповед № РД 38-701/18.12.2018г. на Ректора на СУ „Св.Климент Охридски“ за определяне състава на научното жури и решение от първото заседание на научното жури за избор на рецензенти, лична информация за докторанта, приноси на дисертационния труд и др.

III. Обща характеристика на дисертационния труд. Цели, обхват и методология на научното изследване.

Дисертационният труд на г-жа Михаела Георгиева е написан в обем от 251 страници, 69 таблици, 8 карти и 5 графики, накрая на дисертацията е приложена много богата библиографска справка, която включва 193 литературни източника на български автори, 35 на латиница, нормативни и поднормативни документи и стратегии на РБ – 43 броя и интернет ресурси – 42 броя.

Авторефератът е изготвен изцяло в съответствие с изискванията, като дава ясна представа за съдържанието на труда, поставената цел, основните задачи, използваните методи, получените резултати и анализирани управленски решения.

В структурно отношение дисертационният труд е обособен в три глави, увод, заключение и използвана литература, като е налице необходимата логическа последователност и обвързаност между отделните части на труда.

В пространния увод на дисертационния труд докторантът г-жа М.Георгиева излиза от традиционния подход на изложение и дава заявка за провеждането на едно много сериозно, задълбочено и аналитично научно изследване на един от най-актуалните съвременни проблеми на социално-икономическото развитие на страната, а именно „Тенденциите в заетостта и безработицата в Североизточния район за планиране от ниво 2 след 1989 година”.

Основната цел на дисертацията, обекта и предмета на изследването е идентифициране на комплекса от теоретични и методологически подходи към трудовите отношения, изследване и обогатяване на понятийния апарат, анализа и оценката на регионалното развитие и нивото на заетост и безработица в Североизточния район за планиране, както и формулиране на основните изводи, очертаване на приоритетни политики и други са формулирани много убедително и прецизно. Това потвърждава и факта, че са очертани 2 основополагащи хипотези, а именно за разкриване и моделиране на връзката между степента на заетост и безработица при провежданата политика за регионално развитие, както и структурирането на регионалния бизнес и развитието на отделните отрасли в регионалната икономика на Североизточния район за планиране.

В първа глава „Теоретични и методологически подходи към трудовите отношения. Регионални особености на заетостта и безработицата през призмата на пазара на труда” (стр.10-76), авторът си поставя такива значими за теорията, методологията и за практиката задачи като: изследване пазара на труда и неговите регионални особености, формулиране на основния понятиен апарат и неговото съдържателно изследване, изучаване на трудовите отношения, както и тяхното

регулиране на национално и най-вече на регионално ниво, анализирани на институционалната структура и нейното усъвършенстване на регионално ниво за решаване на проблемите на заетостта и безработицата.

Считам, че така поставените теоретични и методологични задачи са изпълнение много успешно и убедително с наличието на значими приноси моменти, чрез използването на набор от традиционни и съвременни подходи и методи в хода на проведеното изследване. Въз основа на обособените три групи пазари на труда – професионални пазари на труда, пазари на неквалифициран труд и отраслови пазари на труда, както и формулираните три теории за заетост и безработица – „класическата, кейнсианската и неокласическата” докторантът наред с традиционните термини, които допълва и обогатява, извежда и апробира успешно редица важни показатели.

С приноси моменти се характеризират теоретичните обобщения и анализа на състоянието и тенденциите в развитието на институционалната структура на органите и институциите, работещи по проблемите на заетостта и безработицата. Особено внимание заслужават предложенията, направени за повишаване ефективността от дейности на институциите, функциониращи на регионално ниво, а именно: постоянните и временните комисии по заетостта, Дирекциите „Регионални служби по заетостта” и Дирекциите „Бюро по труда”. Отделено е нужното внимание за разширяване на мерките попадащи в обхвата на оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”.

Във втора глава „Оценка и анализ на регионалното развитие и нивата на заетост и безработица в Североизточния район за планиране в България” (стр. 77-166) авторът много задълбочено и аналитично е извършил сравнителен анализ на икономическия профил и модела на регионално развитие на Североизточния район за планиране. Разработената методология по същество е значим теоретико-приложен принос с оглед възможностите за нейното приложение при изследването на други райони за планиране.

С приноси моменти се характеризира и разработената методология за оценка и анализ на провежданата държавна политика в областта на заетостта и безработицата

на Североизточния район за планиране, които по същество представляват готов инструментариум за подобни изследвания и в други райони на планиране.

За първи път като рецензент на научен труд, претендиращ за научна степен доктор по география, ставам свидетел на толкова задълбочен, аналитичен и широко обхванат регионален икономически анализ на редица основни макроикономически показатели като: БВП, БВП по текущи цени, Реален БВП на човек от населението, Средна работна заплата, Преки чуждестранни инвестиции, Брутна добавена стойност, Регионален БВП на човек от населението по покупателна способност спрямо средното за Европейския съюз и др. Получените резултати разкриват много точно големите регионални различия на територията на Североизточния район за планиране. Достатъчно е да посоча само един обобщаващ показател – БВП на човек от населението по текущи цени през 2016 година. Така например област Варна се характеризира с БВП от 12 879 лева на човек от населението, докато област Шумен има 8 060 лева на човек от населението или изостава с 38%, област Добрич с 8 332 лева на човек от населението или изостава с 35% и област Търговище – 8 867 лева на човек от населението или изостава с 32%. Подобни са получените резултати от сравнителния анализ и на другите използвани икономически показатели.

Прави чест на г-жа Михаела Георгиева, че е направила в тази връзка успешен опит за формулиране на управленски решения за преодоляване на тези много големи вътрешно-териториални различия, които детерминират в много висока степен тенденциите в заетостта и безработицата на територията на изучавания район.

Трета глава е изключително оригинална и новаторска, но не като наименование, а от съдържателна гледна точка – „Насоки за намаляване на безработицата и повишаване на заетостта чрез регионалното развитие на Североизточния район за планиране” (стр. 167-232), като в нея също се съдържат теоретико-методологически и практико-приложни приноси особено в разделите за провеждане на политики за целенасочено икономическо развитие и за намаляване на безработицата и увеличаване на заетостта при съхраняване на човешкия капитал, подобряване на регионалната конкурентноспособност чрез модернизация на специализиращите отрасли, както и подобряване на прилагането на европейските

фондове и оперативните програми за повишаване на заетостта в Североизточния район за планиране. Използваните методологически подходи по същество също се явяват готов алгоритъм за провеждане на подобни регионални изследвания и в други райони за планиране.

В Заключението г-жа Михаела Георгиева убедително доказва, че е напълно възможна евентуалната трансформация на дисертационния труд в действаща високо ефективна методология за изчерпателно изследване, анализиране и синтезиране на сложните социално-икономически проблеми на заетостта и безработицата на районите за планиране от ниво 2. Според нас това е един от най-значимите теоретико-приложни приноси, до които един докторант би могъл да достигне. Затова си позволявам да препоръчам на уважаемата докторантка да издаде своя докторски труд като монографично изследване. Убеден съм, че ще предизвика широк положителен отзвук в средата на многобройните специалисти на национално и регионално равнище в областта на регионалния анализ и регионалното планиране на заетостта и безработицата.

От казаното дотук с пълна увереност мога да твърдя, че г-жа Михаела Георгиева: отлично познава както научната литература, така и научните достижения в тази област, в рамките на която са изследваните в дисертацията проблеми, свързани със заетостта и безработицата в избрания район за планиране; много добре е очертала и анализирала както теоретико-методологическите, така и научно-приложните проблеми, произтичащи от избраната тема; демонстрирала е безспорни способности и умения за провеждане на самостоятелно научно изследване; критично осмисляне на съществуващи научни тези и убедително аргументиране на собствени позиции; правилно е интерпретирала резултатите от научното си изследване, като ги е формулирала и представила разбираемо, логично и с необходимата прецизност.

IV. Научни приноси.

От направения преглед на структурата и съдържанието на дисертационния труд на г-жа Михаела Георгиева „Тенденциите в заетостта и безработицата в Североизточния район за планиране от ниво 2 след 1989 година” могат да се направят

следните основни изводи, свързани със съдържащите се приноси от теоретичен, методологичен и научно-приложен характер.

Първо. С теоретичен принос се характеризират формулираните теории за заетостта и безработицата (класическата, кейнсианската и неокласическата), където г-жа Михаела Георгиева наред с добре известните класически термини, които допълва и обогатява, извежда и убедително обосновава такива важни показатели като: „Норма на безработицата”, количествена и качествена оценка на заетостта и безработицата чрез „Локалния коефициент и регионалния анализ на изместванията”, „Коефициента на заетост”, „Коефициент на икономическата активност”, Коефициент на трудовата активност” и други.

Второ. С теоретичен принос се характеризира анализът на неокласическите модели за икономическо развитие, най-вече на мезоравнище, каквито по същество са районите за планиране от ниво 2.

Трето. Значим теоретико-методологичен принос е характерен за разработения алгоритъм при сравнителния анализ на икономическия профил и модела за регионално развитие на примера на Североизточния район за планиране. Апробираната методология успешно може да се приложи при анализа на провежданата държавна политика в областта на заетостта и безработицата и в другите райони за планиране.

Четвърто. С много важен научно-приложен принос се характеризира разработеният подход за регионален икономически анализ на примера на Североизточния район за планиране на най-важните макроикономически показатели, на основата на които са предложени адекватни управленски решения, предназначени към държавните органи на местната власт за преодоляване на тежките териториални диспропорции.

Пето. С научно-приложен принос се характеризират предложените управленски решения за повишаване на регионалната конкурентноспособност чрез

модернизация и развитие на земеделието, индустрията, туризма и реализацията на интегрирана морска политика.

Шесто. Считаю, че докторският труд на г-жа Михаела Георгиева в много отношения надхвърля изискванията за докторска дисертация. Така например теоретичните анализи и обобщения, изграденият понятиен апарат, разработените оригинални и успешно апробирани методологически подходи, както и научно-практическите приноси, свързани с вземането на ефективни управленски решения за регулирането на тенденциите в заетостта и безработицата в районите за планиране от ниво 2 ми дава основание да препоръчам в бъдеще този труд да прерастне в голяма докторска дисертация.

Седмо. Относно приносите, съдържащи се в дисертационния труд, в конкретния случай считам, че имат качества на обогатяване на съществуващите знания, а така също и проверка на формулирани тези, изведени на основата на проведени самостоятелни целенасочени емпирични изследвания.

Към дисертационния труд на г-жа Михаела Георгиева могат да се отправят най-вече препоръки, които по-скоро са свързани с нейните бъдещи научни изследвания, с които не искам до подценявам и омаловажавам вече посочените положителни резултати:

- В цялата дисертация и особено в първа и втора глава докторантката би могла да не подхожда толкова скромно, а да открие в много по-голяма степен собствените си виждания от тези на различните автори.

- Извън предмета на изследването са останали някои много важни характеристики на населението, които имат пряко отражение върху тенденциите на заетостта и безработицата, като това най-вече се отнася за анализа на основните демографски процеси на територията на района за планиране. Става въпрос за такива показатели като: „Тотален коефициент на плодовитост”, „Нетен коефициент на възпроизводство”, „Коефициент на възрастова зависимост”, „Темп на демографско остаряване” и др.

- Когато се изследват аспектите на пространствената диференциация на проблемите на заетостта и безработицата много силно влияние оказват външните и вътрешните миграции на населението, а така също и ежедневните трудови миграции. Би било полезно, ако авторът беше отделил нужното внимание на тези проблеми или това го направи в своите бъдещи изследвания.

V. Публикации и участие в научни форуми.

Във връзка с дисертационния труд г-жа Михаела Георгиева е посочила общо 6 научни публикации, като всички те са самостоятелни. Считам, че изискуемият минимум за научни публикации, които да отразяват най-важните научни достижения, са значително надхвърлени. Доказателство за това е, че три от публикациите на автора, които са самостоятелни, са изнесени като доклади на международни научни конференции.

VI. Заключение

Избраната тема е дисертабилна, изследвани са много актуални проблеми на заетостта и безработицата на територията на Североизточния район за планиране, обработена е добросъвестно и компетентно значителна по обем статистическа информация, голяма част от която е набрана лично от докторанта, разработени са убедително теоретико-методологическите и научно-приложните основи на проведеното изследване, като се достига до задълбочени изводи, препоръки и формулиране на управленски решения, насочени към местните органи на държавната администрация, което е и основно изискване за приложимостта на докторския труд.

Всичко това ми дава основание с убеденост да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури с Председател доц. д-р Тони Трайков да гласуват за присъждане на научната и образователна степен „Доктор” на г-жа Михаела Илиева Георгиева.

16.02.2019 год.

Рецензент:

гр. София

(проф. д-р Хр. Каракашев)